

Lars Ahlforsin syntymän 100-vuotisjuhla

Helsingin yliopiston Kumpulan-kampukselle kokoontui 20.–24.8.2007 maailman matemaatikkokärki juhlistamaan **Lars Ahlforsin** syntymän 100-vuotispäivää. Kokous halusi muistaa suomalaismatemaatikon kansainvälisesti korkealle arvostettua vaikutusta matematiikan kehityksessä. Ahlfors (18.4.1907–11.10.1996) toimi Helsingin yliopiston professorina vuosina 1938–44 ja Harvardin yliopiston professorina vuosina 1946–77. Hän sai ensimmäisen Fieldsin mitalin vuonna 1936.

Kokouksen puhujat edustivat monipuolisesti modernin matematiikan eri aloja. Kaikkiaan osallistujia oli noin 200, joista yli puolet oli ulkomaalaisia. Ohjelmassa oli lisäksi akateemikko **Olli Lehdon** suurelle yleisölle tarkoitettu luento "The Life of Lars Ahlfors". Ohjelmaan liittyi myös näyttely sekä videoesityksiä ja valokuvia Ahlforsin elämästä. Katso Lehdon artikkeli "Lars Ahlfors – funktioteorian värikäs uudistaja" *Tieteessä tapahtuu* -lehdessä (1/2007).

Ensimmäinen Tietokirja.fi-tapahtuma

Tietokirjallisuuden ystävät ja lukijat kokoontuivat Tieteiden talolla Helsingissä kaksipäiväiseen tietokirjatapahtumaan 31.8.–1.9.2007. Tilaisuus oli yleisölle avoin ja maksuton.

Ohjelman ideoijat lähtivät siitä, että tietokirja tarvitsee Suomessa oman tapahtumansa, jossa ovat mukana tietokirjallisuuden kanssa toimivat tahot ja suuri yleisö. Taustalla on myös tarve nostaa esiin tietokirjojen tekijät ja lukijat, joille tietokirjat – ammattipiirien lisäksi – ovat läheisiä sekä hakuteoksina että elämyksinä. Tapahtuman, josta on tarkoitus tehdä toistuva, tavoitteena on myös nostaa tietokirjojen yleistä arvostusta.

Päivien ohjelmassa oli runsaasti sekä yksittäisiä esiintymisiä että keskusteluita. Lisäksi oli workshop-tyyppisiä tilaisuuksia, esimerkiksi tietokirjojen tekoon osallistuvien eri ammattilaisten puheenvuoroja, ja kaksi näyttelyä: kuvittajien ja palkittujen tietokirjojen näyttelyt. Tapahtumaan osallistui yli sata esiintyjää, yleisöä oli salimääriin perusteella noin viisi tuhatta.

Tieteessä tapahtuu -lehden seuraavassa numerossa 7/2007 kerrotaan lähemmin tapahtumasta.

Lehdessä on myös kahden esiintyjän puheenvuorot: kansanedustaja **Erkki Tuomioja** kertoo elämänsä tietokirjoista ja tutkija **Lena Huldén** siitä, miten hänestä tuli tietokirjailija. Näiden otsikoiden lisäksi tapahtumassa luodattiin mm. faktan ja fiktion rajaa.

Vuoden tieteentekijä

Tieteentekijöiden liitto valitsi Vuoden 2007 tieteentekijäksi dosentti **Mikko Lahtisen** Tampereen yliopistosta. Liitto julkisti valintansa Tampereen yliopiston tieteentekijöiden 40-vuotisjuhlaseminaarissa "Tieteen ilo" 14.9.2007 Tampereella. Lahtinen on yhteiskuntatieteiden ja filosofian tohtori. Hän hoitaa tällä hetkellä valtiopöytäprofessuuria Tampereen yliopistossa.

Lahtinen luonnehtii itseään *Helsingin Sanomissa* (16.9.2007) tieteen sekatyömieheksi, joka pyrkii harjoittamaan eri ihmistieteitä mahdollisimman laajasti valistusfilosofian "ensyklopedis-kriittisessä" hengessä. Hän on toiminut filosofisen *niin & näin* -aikakauslehden päätoimittajana vuosina 1994–2006, ja viime vuonna häneltä ilmestyi *Snellmanin Suomi* -kirja. Huipputyöpökeskustelussa häntä huolestuttaa, että yliopisto on unohtamassa kyseenalaistamisen taitoa, muuttumassa koulumaisemmaksi.

Hiilidioksidipitoisuuden kasvu

Helsingissä oli koolla 10.–14.9.2007 lähes sata tutkijaa, jotka kansainvälisessä seurantaohjelmassa mittaavat kasvihuonekaasujen pitoisuuksia ilmakehässä eri puolilla maailmaa. Alkaneella vuosituhanella vuosittaiset ilmakehän hiilidioksidin pitoisuuden kasvut ovat olleet suurempia kuin aikaisemmin, viime vuosina noin puoli prosenttia vuodessa. Tämä viittaa globaalien fossiilisten polttoaineiden käytön lisääntymiseen ja mahdollisesti merien ja ekosysteemien hiilinielujen heikkenemiseen. Tutkijoiden arvioiden mukaan merien ja maalla olevien ekosysteemien hiilinielut heikkenevät ilmaston lämmetessä, jolloin myös ilmakehän hiilidioksidipitoisuus kasvaa, mikä entisestään nopeuttaa ilmastonmuutosta.

Ilmatieteen laitos on osallistunut GAW-ohjelmaan vuodesta 1994 lähtien. Se on Maailman ilmatieteen järjestön WMO:n kasvihuonekaasujen mittausverkosto (Global Atmosphere Watch). Ohjelmaan kuuluu 22 asemaa eri puolilla maailmaa. Niissä seurataan ilmakehän kemiallisissa ja fysikaalisissa ominaisuuksissa tapahtuvia pitkäaikaismuutoksia. Ilmatieteen laitoksen ylläpitämä GAW-mittausasema on Sammaltunturin laella Pallas-Ounastunturin kansallispuistossa.

Suomalaisten näkemys kännykänkäytöstään

Matkapuhelinta kommentoidaan usein suomalaisille sopivaksi: se mahdollistaa viestinnän välimatkan kautta, jopa ilman puhumista. **Saila Poutiainen**, joka toimii puheviestinnän lehtorina Helsingin yliopistossa, väitteli viime keväänä Yhdysvalloissa (University of Massachusetts Amherst). Tutkimus "Finnish Cultural Discourses about the Mobile Phone Communication" selvitti, miten suomalaiset kommentoivat matkapuhelimen käyttöä.

Kännykkään puhumisesta käytetään usein vähätteleviä sanoja, kuten lörpöttely, kälätys, höpötytys ja pälatys. Tällaista puhetta julkisilla paikoilla pidetään toisia häiritsevänä ja tarpeettomana. Julkisissa tiloissa arvostetaan erityisesti "asiallisesti puhumista", vaikka muuten pitkiä keskusteluja henkilökohtaisten suhteiden ylläpitämiseksi pidetään tarpeellisina ja miellyttävinä. Suomalaisen kommentissa paljastuu selkeästi julkisen ja yksityisen tilan kulttuurinen raja. Niissä hahmotuu myös "rauhassa oleminen" kulttuurisesti merkittäväksi ja hyväksytyksi tavaksi olla. Se selittää myös viestintävalintoja.

Jäisen maan huiput

Financial Timesin erityisraportti Suomesta 4.9.2007 taustoittaa hyvin rehtorien pitämiä lukuvuoden avajaispuheita ja keskustelua huippuyliopistosta (tai innovaatioyliopistosta). *Financial Timesissa* Suomea kuvataan kylmänä maana **Aku Louhimon** elokuvan *Paha maa* (2005) englanninkielisen nimen *Frozen Land* mukaan. Elokuva kuvaa lehden mukaan inhimillisiä heikkouksia ja korruptiota pohjoisessa, tummanhämärässä maassa. Tätä vasten lehden raportti Suomesta näyttää optimistiselta. Maassa on korkea koulutustaso ja hyvä kilpailukyky, mutta toisaalta näkyvät hyvinvointiyhteiskunnan ongelmat: väestön vanheneminen kohoavine kustannuksineen ja korkea

verotus, joka estää ulkomaisten työntekijöiden tuloa maahan. Taloudellista nousukautta tulisi osata hyödyntää oikealla tavalla.

Lehden Suomi-osuutta olisi myös voinut kuvata otsikolla "Puuseppä vai tohtori". Suomessa on korkea koulutus, mutta toisaalta työvoimapuula. Suomella on kansainvälistä mainetta panostamisesta tutkimus- ja kehittämistyöhön, mutta ongelmana on innovaatioiden heikko kaupallinen hyödyntäminen, esim. Yhdysvaltoihin verrattuna. Myös sellainen yrittäjyys puuttuu, joka tähtäisi "suuriin menestyksiin". Ulkomaisille investoinneillekin nähdään *Financial Timesissa* monia esteitä. Työvoimapuula näkyy siinä, että Suomessa on ylituotantoa koulutetusta työvoimasta, mutta maasta puuttuu putkimiehiä, rakentajia ja lähihoitajia. Nuorten uravalintojen pitäisi olla monipuolisempia.

Rehtorien avajaispuheet

Kaikkien kolmen uuteen innovaatioyliopistoon tähtäävän korkeakoulun – Teknillisen korkeakoulun, Helsingin kauppakorkeakoulun ja Taideteollisen korkeakoulun – rehtorien puheet keskittyivät huippuyliopisto-hankkeeseen. Uusi yliopisto aloittaa jo vuonna 2009, mutta tavoitteena on tutkimuksen ja koulutuksen huippuyliopiston luominen vuoteen 2020 mennessä.

Muiden yliopistorehtorien puheet keskittyivät yliopistojen suurempaan taloudelliseen autonomiaan, niiden alueelliseen yhteistyöhön ja myös koulutukselliseen tasa-arvoon, jolle huippuyliopisto-ajattelu voidaan nähdä esteenä. Jo ensuun yliopiston rehtorin **Perttu Vartiaisen** mukaan opetusministeriön hahmotelma toisi Suomeen toisaalta joitakin kansainvälisesti arvostettuja huippuyliopistoja ja toisaalta vahvoja maakuntakorkeakouluja. Lapin yliopiston rehtori **Mauri Ylä-Kotola** haki innovatiivisuuteen sisältöä monitieteisyydestä, perinteisten tiedekunta- ja tieteenalarajojen ylittämisestä. Helsingin yliopiston rehtori **Ilkka Niiniluoto** oli huolissaan hallitusohjelman lupauksien toteutumisesta kohottaa tutkimus- ja kehittämistyön bkt-osuus vaalikauden aikana neljän prosentin tasolle. Hän katsoi, että Helsingin yliopistolla on myös edellytykset antaa vahva panos innovaatio- ja liiketoimintaan.

Teknillisten Tieteiden Akatemia vietti 50-vuotisjuhlaa 8.5.2007 Dipolissa. Kuvassa eturivissä vasemmalta: Ossi Kokkonen, Matti Pursula, Kari Sipilä, Mauri Pekkarinen sekä Ole Johansson ja rouva Eva Johansson. Pursulan takana toisessa rivissä Jaakko Ihamuotila. Kuva: Jussi Rahkonen.

Musiikin huiput

Ainoa rehtoreista, joka liputti Helsingin taideyliopiston puolesta, johon nykyiset taideyliopistot yhdistyisivät, oli Teatterikorkeakoulun rehtori **Paula Tuovinen**. Sen sijaan Sibeliuksen Akatemian rehtori **Gustav Djupsjöbacka** sivusi mielenkiintoisella tavalla *Helsingin Sanomien* alkusyksyn taidemusiikki-keskustelua.

Djupsjöbackan mielestä aika on kypsä uudelle, tähänastista laajemmalle taidemusiikin määritelmälle. Keskustelu eri musiikinlajien paremmuudesta tai arvokkuudesta ei ole uusi, mutta kyseessä on aito arvokeskustelu, jota Sibeliuksen Akatemiassa on yritetty käynnistää useana vuonna. Hänen uskonsa jazzin ja kansanmusiikin elävöittävään vaikutukseen Sibeliuksen Akatemiassa ei ole pienimmässäkään määrin hävinnyt. Nämä lajit kamppailevat taidemusiikin rinnalla marginalisoitumista vastaan.

Ilari Hetemäki

TIEDIKIRJA

Kirkkokatu 14, 00170 Helsinki
Avoinna ma klo 10–17, ti–pe klo 10–16.30

Puhelin (09) 635 177, faksi (09) 635 017
tiedekirja@tsv.fi

www.tiedekirja.fi

Tilaukset verkon kautta ympäri
vuorokauden.